О.М. Мандровний,
методист міського методичного центру
м. Славутич Київської області

Методичні рекомендації щодо виконання програм з іноземних мов у 2015-2016 навчальному році

(складені відповідно до листа Міністерства освіти і науки, молоді й спорту України від 09.06.2011 р. N 1/9-454 «Про особливості організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах у 2011/12 навчальному році», листа Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України від 01.06.2012 р. N 1/9-426 «Щодо інструктивно-методичних рекомендацій із базових дисциплін», листа Міністерства освіти і науки України від 24.05.2013 р. N 1/9-368 "Про організацію навчально-виховного процесу у 5-х класах загальноосвітніх навчальних закладів і вивчення базових дисциплін в основній школі", листа Міністерства освіти і науки України від 01.07.2014 № 1/9-343 «Про організацію навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах і вивчення базових дисциплін в основній школі», листа Міністерства освіти і науки України від від 26.06. 2015 р. № 1/9-305 «Про вивчення базових дисциплін у загальноосвітніх навчальних закладах у 2015/2016 навчальному році»)

1. Вивчення іноземної мови учнями **основної школи** відбуватиметься за **двома** паралельними програмами:

1.1. у **5-7 класах** за навчальною програмою, розробленою на основі **нового** Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392) і затвердженою наказом Міністерства від 06.06.2012 р. № 664

1.2. у **8-9 класах** за навчальною програмою, розробленою на основі **старого** Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2004 № 24)

2. Чинною програмою для учнів **5-7 класів** є *програма 2012 року*:

- Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов «Іноземні мови. 5-9 класи», К.: ВД «Освіта», 2012
-

3. Чинною програмою для учнів **8-9 класів** є *програма 2005 року:*

- Програми для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов «Іноземні мови. 2-12», К.: Перун, 2005

4. Чинними програмами для учнів **10-11 класів** є наступні:

- Програми для загальноосвітніх навчальних закладів «Іноземні мови. 10-11» (рівень стандарту, академічний, профільний рівень), К.: Поліграфкнига, 2010

5. «…у **старшій профільній школі** планується збільшення годин на вивчення іноземних мов. Вивчення іноземних мов у старшій школі (10-11 клас) буде здійснюватися за **трьома (моделями) рівнями**: *рівень стандарту* – 3 години на тиждень; *академічний рівень* – 3 години на тиждень; *профільний рівень* – 5 години на тиждень».

Рівень стандарту: «Перша модель – це загальноосвітній навчальний заклад, що забезпечує загальноосвітній рівень підготовки з іноземної мови (Рівень В1), і відповідає рівню, запропонованого Радою Європи для європейських шкіл….

…Отже, дана модель, не будучи профільною, не виключає разом з тим переходу окре-мих школярів в інші типи шкіл / класів і не закриває для них можливості подальшої освіти у ВНЗ».

Академічний рівень: «Друга модель – це загальноосвітній навчальний заклад, що забезпечує академічний рівень підготовки з іноземної мови (Рівень В1). Ця модель в основному буде реалізовуватися в класах гуманітарно-філологічного профілю (рідна мова та література, історія, суспільствознавство)».

Профільний рівень: «Третя модель профільний рівень передбачає *поглиблене вивчення* іноземної мови на старшій ступені школи. Поглиблене вивчення іноземної мови і, відповідно, країнознавства і літератури країни мови, що вивчається, може розглядатися як *профільна мовна підготовка* (при наявності 5 годин на тиждень). У цій моделі планується досягнення рівня навченості учнів (В2), що перевищує пороговий рівень (в термінах Ради Європи). Ця модель співвіднесена за цілями і до певної міри за змістом із так званими *спеціалізованими школами з поглибленим вивченням іноземної мови*…

… Введення спецкурсів, факультативів і курсів за вибором в класах цього рівня дозволяє не тільки краще готувати випускників до діяльності в

зазначених вище, а й розширює діапазон підготовки випускників з іноземної мови».

6. **Поділу** програмового змісту на **певну кількість** тематичних блоків (з метою подальшого оцінювання мовних знань, умінь і навичок за допомогою стандартизованої контрольної роботи) *не передбачено*: «Навчальні програми не встановлюють порядок (послідовність) вивчення предметної тематики у рамках навчального року, а лише вказують на зміст, вивчення котрого є об'єктом тематичного контролю та оцінювання у рамках семестрового і підсумкового контролю»

7. Викладання іноземної мови в 5-11 класах текстоцентричне і відбувається навколо автентичних текстів, теми яких відповідають встановленому **переліку тематик ситуативного спілкування**, про що сказано і в міністерських рекомендаціях: «Програми з іноземних мов мають **наскрізний характер** та представлені в єдиній системі, в діяльнісній термінології з чітко вираженою кореляцією між класами».

8. Перелік тематик ситуативного спілкування в 5-11 класах відносно сталений. Повторення в наступних класах тематики ситуативного спілкування супроводжується поступовим збагаченням лексичного запасу та граматичних структур.

Таблиця з тематикою ситуативного спілкування по класах

(рівень стандарту в 10-11 класах)

Тематика	**Класи**						
	5 клас	**6 клас**	**7 клас**	**8 клас**	**9 клас**	**10 клас**	**11 клас**
Я, моя сім'я, друзі							
Одяг, їжа, напої							
Покупки							
Відпочинок і дозвілля							
Природа (і погода) (і довкілля)							
Подорож							
Рідне місто/село							

Свята і традиції	■						
Стиль життя				■			
Шкільна бібліотека				■			
Засоби масової інформації				■	■		
Музика				■			
Живопис						■	
Кіно і театр			■				
Мистецтво							■
Харчування		■	■			■	
Культура харчування							■
Охорона здоров'я			■				
Спорт		■	■				
Дозвілля і спорт						■	
Молодіжна культура					■		■
Наука і технічний прогрес					■	■	■
Великобританія		■	■	■	■		
Україна (у світі)		■	■	■			■
Шкільне життя	■	■	■	■		■	■
Робота і професія					■	■	■
Загальна кількість тем	**8**	**8**	**8**	**7**	**7**	**8**	**9**

9. Основними видами оцінювання з іноземної мови є *поточне, семестрове, річне оцінювання та підсумкова державна атестація*.

«**Основною ланкою** в системі контролю у загальноосвітніх навчальних закладах є **поточний контроль**, що проводиться систематично з метою встановлення рівня оволодіння мовними навичками та здійснення корегування щодо технологій навчання.

Основна функція поточного контролю – навчальна. Питання, завдання, тести повинні бути спрямовані на закріплення вивчених мовних явищ й повторення пройденного матеріалу».

10. **Наступною ланкою** в системі контролю є **семестровий контроль**, що проводиться щосеместру з метою перевірки рівня засвоєння навчального

матеріалу в обсязі навчальних тем і розділів. Семестровий контроль проводиться 2 рази в рік.

Завдання для проведення семестрового контролю складаються на основі програми, охоплюють найбільш актуальні розділи й теми вивченого матеріалу, розробляються вчителем з урахуванням рівня навченості учнів, що дозволяє реалізувати диференційований підхід до навчання.

Семестровий контроль проводиться *за чотирма видами мовленнєвої діяльності* (аудіювання, говоріння, читання, письмо). До журналу робиться, наприклад, такий запис:

5.12. Контроль аудіювання	18.12. Контроль говоріння	22.12. Контроль читання	25.12. Контроль письма

«Звертаємо увагу, що «Контроль» не є контрольною роботою і може бути комплексним та проводитись у формі тестування».

11. **Семестрове оцінювання** відбувається наступним чином: «Оцінка за семестр виставляється на основі поточного оцінювання та оцінок контролю з чотирьох видів мовленнєвої діяльності».

12. Іноземні мови *можуть вивчаться у двох варіантах*: і як перша іноземна мова, і як друга іноземна мова.

«Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 29.05.2014 №664 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 03.04.2012 р. № 409» навчальний заклад з 1 вересня 2014 року отримує право вибору у вивченні другої іноземної мови згідно нових Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня.

Рішення про запровадження чи скасування вивчення іноземної мови виносяться на обговорення батьківських комітетів і затверджуються педагогічною радою».

13. На вивчення другої іноземної мови *відводиться менша кількість годин*, ніж на вивчення першої іноземної мови, «то, звичайно, рівень володіння уміннями і

навичками у всіх видах мовленнєвої діяльності буде дещо відрізнятися від результатів, досягнутих у вивченні першої іноземної мови (як у якісних, так і у кількісних показниках)».

14. «Значна кількість вправ і завдань, а також видів навчальної діяльності, які широко використовувались у навчанні першої іноземної мови і співвідносилися з віковими особливостями учнів, не завжди будуть методично доцільними для навчання другої іноземної мови. Слід уникати прямого перенесення всіх видів навчальної діяльності, які використовувались у початковій школі під час навчання першої іноземної мови, на початковий етап у вивченні другої іноземної мови. Учитель має добирати такі види вправ і завдань і використовувати такі види навчальної діяльності, які співвідносилися б з зазначеними вище чинниками. Усі вправи і завдання мають бути комунікативно спрямованими, а навчальні дії учнів чітко вмотивованими».

15. Під час викладання другої іноземної мови *ймовірні* наступні *труднощі*:

- *психологічні* труднощі, зумовлені переходом до нового навчального предмету “друга іноземна мова ”;
- труднощі, *пов’язані з впливом* на процес навчання *рідної та першої іноземної* мови (міжмовна інтерференція);
- труднощі, *викликані різницею* у фонетичному, граматичному, орфографічному аспектах першої та другої іноземних мов тощо.

16. Вищезгадані труднощі можливо уникнути через

- *визначення форм роботи і способів активізації* мовленнєвої діяльності відповідно до вікових особливостей учнів;
- *раціоналізацію процесу навчання* за рахунок використання вже набутого мовного і мовленнєвого досвіду у вивченні рідної та першої іноземної мови;
- *вибір оптимальної технології навчання*, яка враховувала б взаємодію нового іншомовного механізму з механізмом рідної і першої іноземної мови;
- *послаблення впливу* міжмовної інтерференції;
- *визначення спільного і схожого* в рідній, першій і другій іноземних мовах у всіх видах мовленнєвої діяльності і у зв’язку з цим *використання*

міжмовного переносу як важливого чинника раціоналізації навчального процесу.

17. Рівень володіння кожним видом мовленнєвої діяльності *під час викладання другої іноземної мови відповідає рівню В-1*, «визначеному і описаному в загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти (Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К.: Ленвіт, 2004. – 261 с.)».